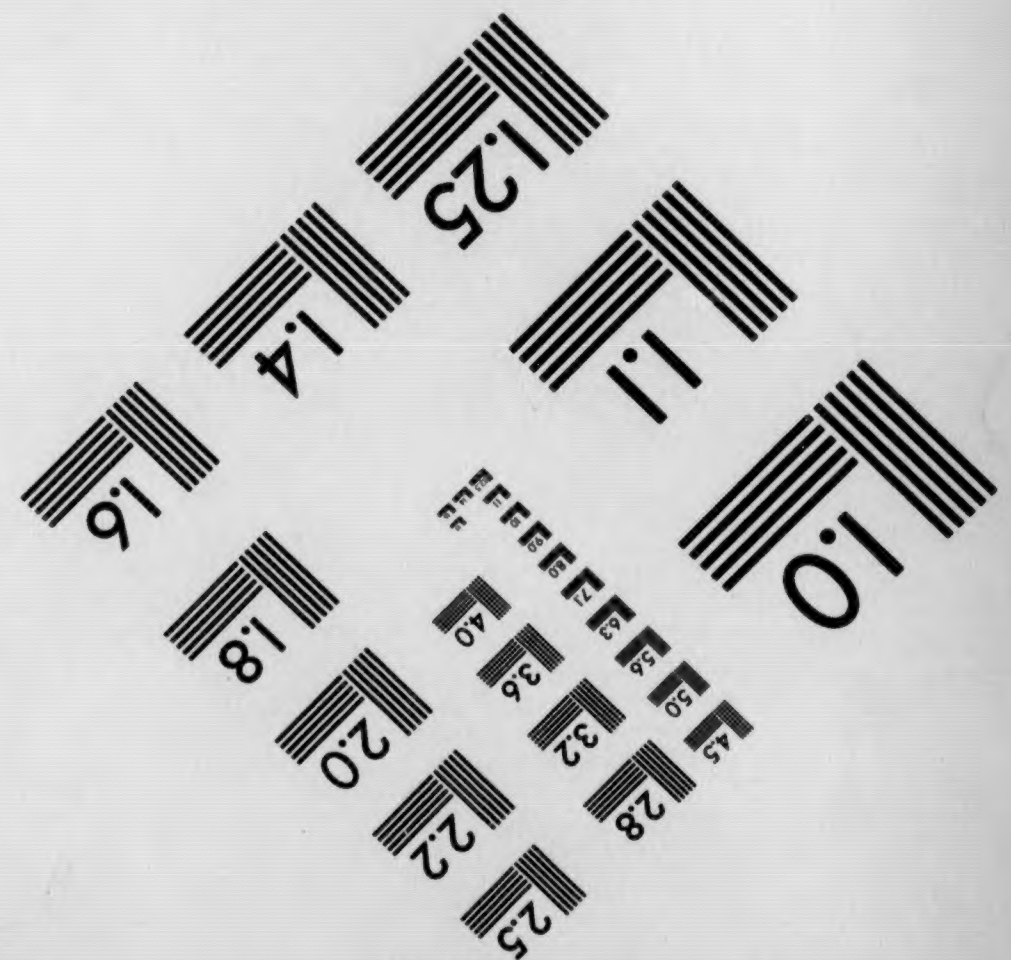
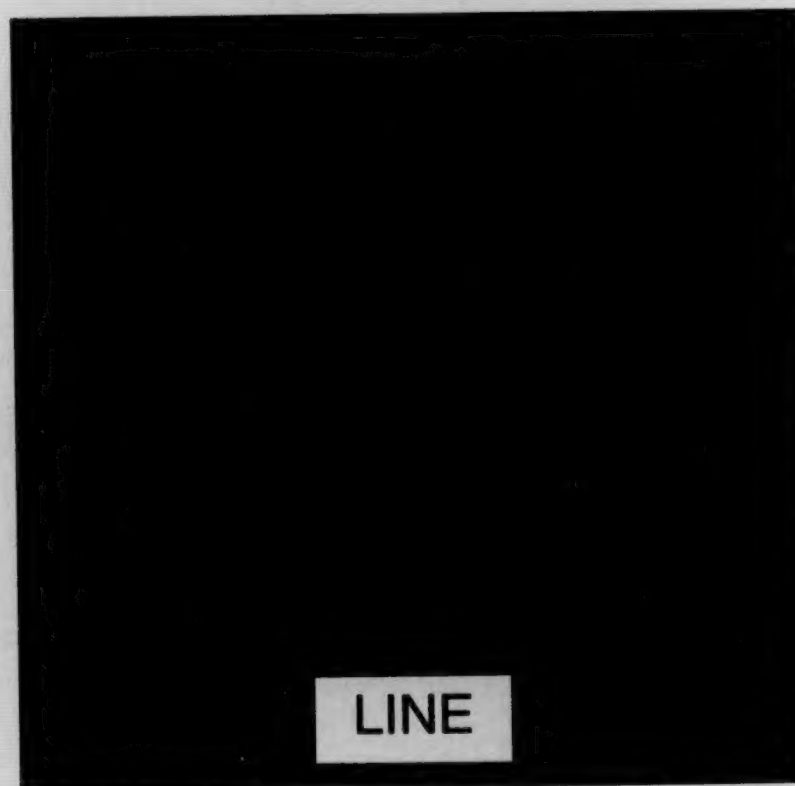
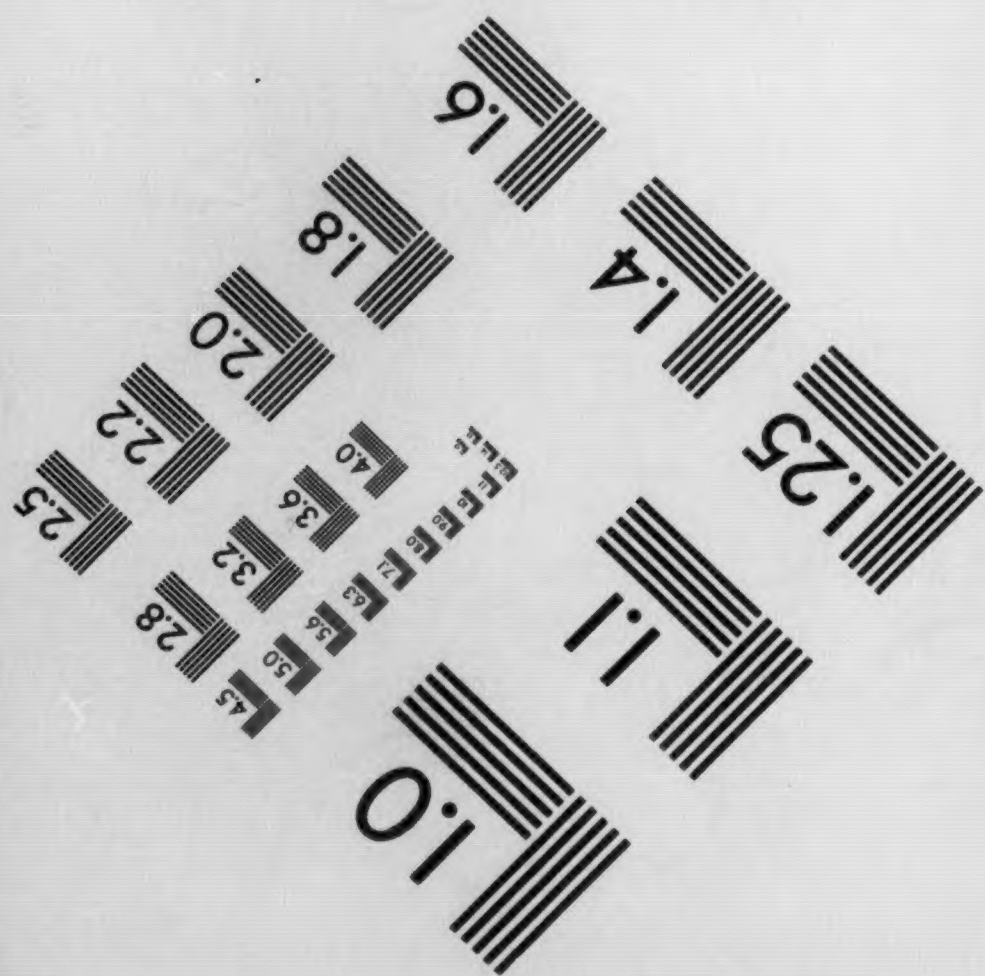
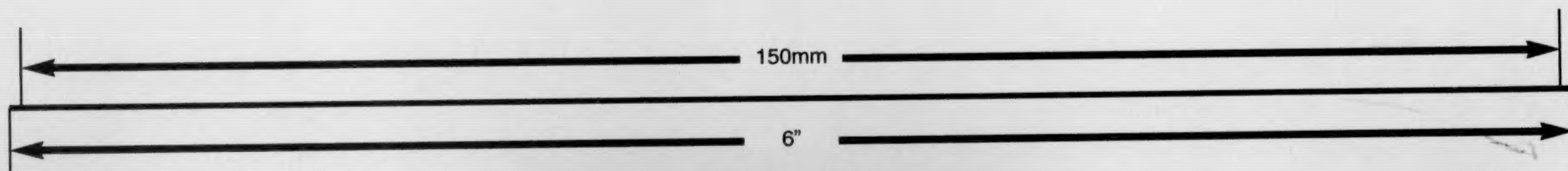
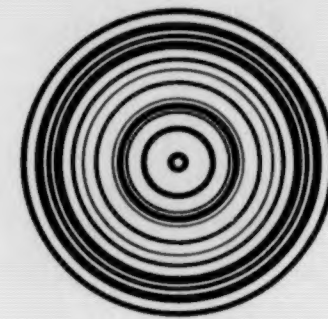
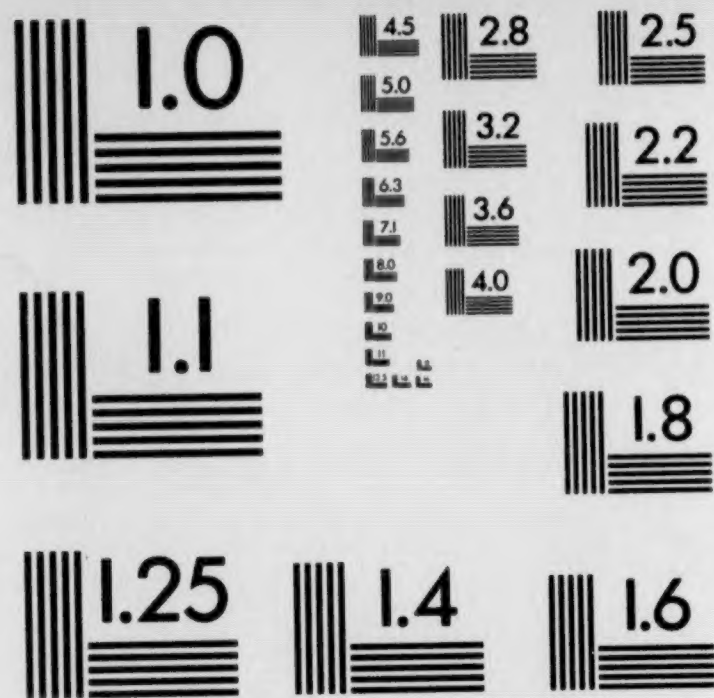
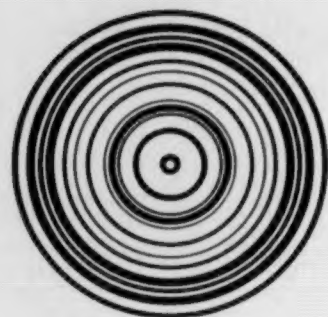
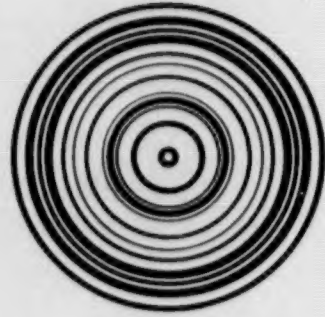
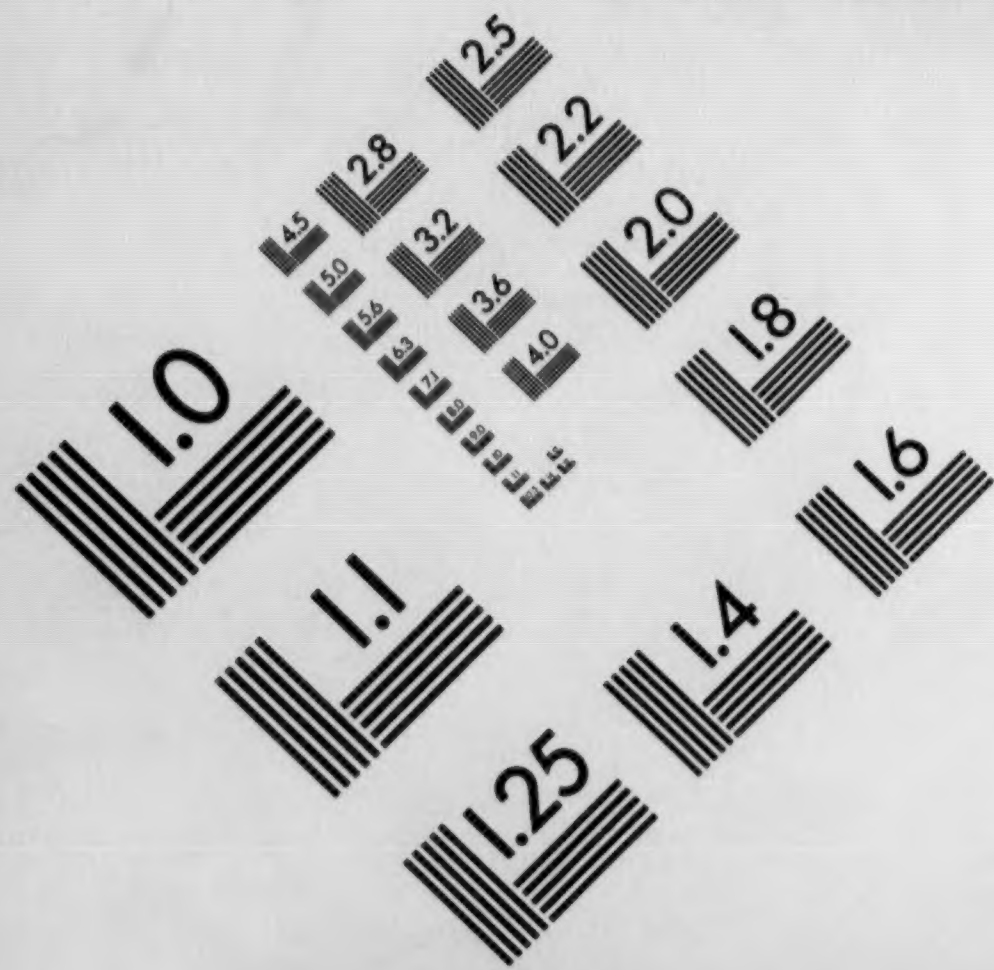


START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring



Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww


Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING



 Permalife
PERMANENT ORNAMENT

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-2005-1908、17

**Mendele mit genendele
,oder, Vi azoy zoll men
shnayden? : az es iz nisht
keyn yungel!**

Varsha, [1901 or 1902].

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005-1908.17

Mendele mit genendele ,oder, Vi azoy zoll men shnayden? : az es iz nisht
keyn yungel!

Varsha : Ferlag fun Yehudah Leb Morgenshtern, 662 [1901 or 1902].
[10] leaves ; 21 cm.

1. Yiddish drama.--lcsh
I. Poland-Warsaw

ID : NXYH01-B18503 CC: 9114 DCF: [HBR]
CALL #: /10461

Reduction ratio X 70. 0

אטאכע קאלאס

מענדעלע מיטגענדעלע

אָדער

וויא אזוי זאלל מען שניידען?
אז עס איז נישט קיין יונגעל!

(פארטועצונג פון פֿרעהליכען מארשעליק)

ווער עס ווילל זיך משבח זיין אין א פראקטען וואכענדיגען קאג
און מאקען ביא זיך אין דערהיים א היימיש קעאשער זאלל ער
קויפען און לייגען "מענדעלע מיט גענענדעלע".

ווארשא

פערלאג און אייגענטום פון יהודה ליב מארגענשטערן
בוכהאנדלונג אין ווארשא, פראנצישקאנער שטראסע № 26
שנת תרס"ב לפ"ק

2 / 10461

פון י. ל. מארגענשטערן, ווארשא, פראנצישקאנער 26 №
בעקומט מען אללער האנד ספרים אלטע און גייע, אויף לשון
הקדש און אויף עברי סייטש: חוקשים, עשרים ווארבעה, תנ"ך
סדורים, מחזורים, פלח-סדורים (סקלונות) מיט פערשיידענע איבער-
זעצונגען: יודיש, רוקיש, פאלגיש, דייטש און אין פערשיידענע
פראכט-באנדער; ש"סין (נמרות), משניות, עין יעקב, שאלוח
ותשובות, פוסקים ראשונים און אחרונים, דרוש-ספרים, מוסר-
ספרים און מפורשים אויף תנ"ך און ש"ס; אללע סארטען העברע-
אישע ביכער, וואס באהאנדלען ביכער, מהעאמע-שטיקע, לענדער,
נאמען צו פערשיידענע יודישע מהעאמע-שטיקע און לענדער צו
שפיעלען אויף פיעדעל און פראנא, נאמען פון סקארבאווע נגנים,
נאמען פאר מארשעליקעס (בדקנים), פדערהליכע גראם בילדער און
ווייניגען-ביכער פאר בדקנים און מארשעליקעס; אומשעפטיקעס
(לענד-ביכער) וואס מען בענוצט אין אללע יודישע סדרים און
שקאלעס; מעמאדעס פאר דיא וואס וויללען זיך אלליין לערנען
און די הילף פון א לענדער פערשיידענע לשונות: לשון הקדש,
רוקיש, פאלגיש, דייטש, פראנצאזיש, ענגליש און שפאניש,
באלינאפישע העפטען אליין זיך אויסצולערנען און די הילף פון
א לענדער שאן שרייבען אקערליי שפראכען; פערשיידענע בילדער,
שאנפעציערמע מוכר'ס און אהל-בילדער פון פערשיידענע יודישע
גרויסע לייט צום אויסציערען א יודישע שמוץ; שאן פערפאסע
יאהרצייטען מען האלט נישט פארגעססען דעם יאהרצייט-שאן פון
עלמערן און בעקאנע; פערשיידענע תפלות און אהרות אויף צו
האנגען אין א בית הבקעת; תפלין, בתים, פרשיות, קצועות און
שיידלעך צו תפלין; מונוות, שיידלעך צו מונוות, מגלות געשריבען
אויף פארמעט, גידין צו צינאנען תפלין און ספרי תורות; מליתים
פערשיידענע סארטען וואללענע און זייענע, מליתים קטנים
באוועלגע און וואללענע; ציצית, כפול-שמנה ציצית, ארץ ישראל ציצית
יארטלען באמאכענע און זייענע, קאפלען פראקטע, סאמעקענע און
זייענע, מלית זאקלעך און תפלין בייטעלעך, מענטעלעך צו ספרי
תורות, פרוקתן, עטרות צו מליתים און צו קימלען, שפאנגעס צו
קינדער-קאפלען, שופרות, הכרלות און נאך א סך וואס מען וועלכע
נעמען שייך צום מסמך פון ספרים, מען קאנן אויך ביי מיר אפאנירען
בערשיידענע ציימונגען און ווידעאלען לויט דעמאנדאן פריי.

מענדעלע מיט גענענדעלע

אדער

וויא אזוי זאלל מען שניידען?
אז עס איז נישט קיין יונגעל!

(פארשוצונג פון פדערהליכען טארשעליק).

דער עס ווילל זיך משמח זיין אין א פראקטען וואס ער האט
און מאכען ביא זיך אין רעסטיס א היימישע שטאטער זאלל ער
קויפען און זייענען "מענדעלע מיט גענענדעלע".

ווארשא

פערלאג און אייגענמהום פון יהודה ליב מארגענשטערן
בוכהאנדלונג אין ווארשא, פראנצישקאנער שטראסע 26 №
שנת תרס"ב לפ"ק

דער פֿרעהליכער מאַרשעליק אָדער וויאזוי מען מאכט לוקסיז
אויף אַ חתונה.

בֿרִתִּים! מאַרשעליקעס! אויב איהר ווילט אויף אַ שמחה דעם
עולם מאַכען פֿרעהליך, לעבעדיג, איהר וואלט האַבען אַ רוהם און
איהר קאנט אַ עולם משמח זיין – וואלט איהר קויפֿען און דורך
לייגען דעם פֿרעהליכען מאַרשעליק.

מענדעלע מיט גענענדעלע אָדער וויאזוי וואלט מען שניידען
און עס איז גישט קיין יונגעל ד' פֿארמוע-
צונג פֿון דעם פֿרעהליכען מאַרשעליק.

ווער עס וויל זיך משמח זיין אין אַ פֿראַקסען וואַבענדיגען מאַג
און מאַכען בייא עך אין דערהיים אַ היימיש טעאָטער, וואלט ער
קויפֿען און לייגען מענדעלע מיט גענענדעלע.

דאס יונגע פֿאאר פֿאלק פֿון פינף און אַכציג יאהר. און וויא
האָבען שוין חתונה געמאכט זעבס זיין
און פיער מאַכטער האט דער גער קרע פֿארדנעהט דעם אַלטען פֿרח
דעם קאפ און ער וואלט זיין פֿלוגעלישע פֿארבייטען אויף אַ יונגעכע
(פֿארמועצונג פֿון מענדעלע מיט גענענדעלע).

די פֿארבייטענע פֿלה אָדער לוקסיז און לעבעדיג (פֿארמועצונג
פֿון יונגען פֿאאר פֿאלק). אַ גרויסער חכם
האט אַמאל געזאגט, און מען וויל זיין אַמאָדע פֿרעהליך
און אַסך לאַבען וואלט מען לייגען דא פֿארבייטענע פֿלה אָדער
לוקסיז און לעבעדיג, ווארט ברייט! דא וואס האָבען עס געפֿרובֿט
לייגען האָבען טאקי געלאכט אַ גאנצען מאַג.

גירוש שפּניא, אַזעלען שאַנע געשיכטע פֿון דער שפּאנישע
אינקוויזיציע נאך דעם גירוש שפּניא. אַריקטיג בילד
פֿון דעם יודישען לעבען אין יענער פינסטערע צייט ווי יודען האָבען
געציטערט זיך אַרויסצוווייזען אַפֿענטליך אלס יודען, זיי האָבען געמוזט
זייערע שוהלען האָבען אין מיעפֿע קעלעכען אונטער די ערד. דא
ערצאהלונג איז איבערנעצט פֿון לה"ק דורך יהל"ס.

צו געקומען אין דער בוכהאנדלונג פֿון דעם הערליכענער
ל. מאַרגענשטערן טאָשא פֿראַנצישקאָנער שפּראַכסע 26 №

ערשטע סצענע.

(אין וואל בא ר' יעקאָבע לערמאָנ. עס איז ווער שוין
מעבלירט וויא בייא אנגיד. עס איז תחילת נאכט. ער וועט
מיט גיפֿאלין. און דער פֿאמוואר שטייט אויסן מיט לעבן וויא.)

גיפֿאלי. עס איז מיר אַחידש אַיך האב גאָר קיין מאל גיט גיהאם אַז
לאנג מֿראַנץ. אַיך האב מיר גאָר יענעם חודש גירעכט:
יעקאָבקי. ווארין דא האַסט תמיד גיהאם טיידליך. און צונד איז
איונגעל. פֿרעג דיך אַן אַפֿשר מֿראַנט מען איונגעל מער:
גיפֿאלי. אוי וואלט אַיך שוין גערין דער לעבט דא שעה און די מיטע.
דא גאנצן שטאט זאגט און אַיך מֿראַג איונגעל. און עס איז אלי סיקנים.
אפילו דס מֿראַנץ איז גרינגר ווי תמיד. און דר בויה איז שפּיצחיק. ווארט:
יעקאָבקי. ווס נאר. דאָרפֿסט גאָר ססופֿק זיין. דא בייסט דאכט ווע
גיווען דער בייא וויא דער רבי האט מבטיח גיווען. און דס אפילו בודד
גיווען אַנאמען גאָר דיין ווידען ר' מענדעלען:

גיפֿאלי. הלאי עס וואלט אַסט זיין. נאר חו. גיט מיט פיין מויל גירע
אויב גיט. זאג אַיך דיר. און אַיך וועל פֿון דער וועלט גיין:

יעקאָבקי. בייסט איודעני. וואלטסט וויסן און איוד מוז לעבן מיט בֿמחון.
מיר האַמיר גיווען גרעסר וואכין פֿונם רבין. און איודעני האט 12 יאהר
נאר קיין קינד גיט גיהאם. און און ווא איז צווא אים גיקוסן האט ווא
גיפֿאלי אפֿרית. מבל שפֿן און דא בייסט אפֿת בגים. און דאס בייא אים
אגרויסע מלאכה און פֿון אַמיידיד וואלט ווערין איונגיד:

גיפֿאלי. (הייבט זיך אַן צו קגייטשין און ווערט עפֿים רויסליך) ווייסטו
ווא אַיך וועל דיר זאגן יאקאָבקי. קאז מען רופֿן דא באַגע. לאז ווא
דא געכטיגן:

יעקאָבקי. אַיך וועל אליין גיין (ער שרייט צום פֿלימעניק. גאָר. צינד
און דעם לאַמטערין):

גיפֿאלי. אַיך געט דיך וויער יעקאָבקי וואס דיך גישט. אַפֿשר וועט
דער

בית

דער וועג צו לעבן אייביג געבן דיא גוטע שעה :
יעקאווקי (שרייט צום פליכטיק . נאך גישוויקט בידע גייען אונזע :

צווייטע סצענע

(בייא מילכה דיא באבע , לעבן דער מיר שטייט אונזער וועגל)
ר' יעקאווקי (קוקט אריין מיט גארן) אונזער נאוינד אייך מילכה .
טוט וואס איר זענט אן גימאן . אונזערע אלייז אייך דא . קוקט זיכט
אויף אן אונזער שעה :
מילכה דאס ווענאלי האט מען נאך מיד גישיקט פון איין אנדער ארט
נאר מן העכטס זענט איר בילדער . קוקט אן אונזער שעה (זיא קוקט
דיא מוועה) :
ר' יעקאווקי . זיא אייך האב נאר פאר געסן אייך דארף אייך זאגן אפאר
ווערטער (ער קערט זיך אום צווא גארן) . שייניץ . דוא מוזט דיר אוקרום
צו הערן . צו דיין עסק . פיישאל אונזעק) :
מילכה נא קוקט אריין אין אלדער טייל גייען אריין אין אלדער אונ
פאר מאכן דיא מיר) :
ר' יעקאווקי . דיא וואו איז דער פון און . מיין גימאלי האט זיך איין
גירעט אז זיא מראנט איינגעל . אונדא וויל אייך אויף האבן אקדש . נאר
דס אייז נים אונז אונז גווענט . ווס מוט מען אבר מיט איידעני . זיא זאגט
און באלד אז עס וועט זיין אמירידי . וועט זיא פון דר וועלט גיין :
מילכה וואושי זאל אייך מין אז מי וועט מאקע זיין אמירידי . זאל אייך
דר פון מאכן איינגעל .
ר' יעקאווקי . זיא מיר וועלמיר מאכן פון דעם מיידיל איינגעל . נאר איר
זאלט קרוג זיין אין אייער וואו . וועט איר האבן פאר געלד אקראם וויא
בא איינגעל .

מילכה . לאס אייך הערן וויא און .

ר' יעקאווקי . איר זאלט און מאן . אז נאט וועט העלפן זיא וועט
גוונט הייט אייבר קומען זאלט איר מיר אב געבן מיט אהוף קור . מוז
מוב מיט און . אונ אז עס וועט אבר פארם זיין אמירידי . זאלט איר זיך
בשעת מעשה ווען איר וועט שרייען מול מוב מיט און . זאלט איר זיך
אן נעמין בא דר נאו . וועל אייך שון וויסן אז עס אמירידי . נאר פאר איר
וועט מען זאגן אז עס איז איינגעל :

מילכה . מוז מען דעך אב רעדן מיט דר צו זייערן . מיט שפרינגן אז
זיא זאל קלוג זיין אונ זאל הימן דס קינד אז דיא מוטער זאל גישט דר זעהן
בא דעם פארן אדר בא דעם וויקלין :

ר' יעקאווקי . זיא אייז קיין גער גישט . מיט איר וועט מען קענען אלדעג
אום

דעם זיידן וועל מיר מיט איר רעדן זי גיין ארום אונ זען זיך און וועגל

דריטע סצענע

(בייא ר' יעקאווקי . גימאלע ליגט אין בעש אונ קרעכט)

ר' יעקאווקי מיט דער באבן קומען אריין .

מילכה . (מאכט אויף דיא מיר אונ זאגט) און וויא דיא מיר האט זיך
גרינג געפינט . און גרינג זאל זיך עפינגן דאס גווינעכץ . רבונז של עולם
לאון זיך עפינגן דיא שער רחמים (זיא קוקט דיא מוועה אונ לופט אריין צו
גמאלן) אונזער נאוינד גמאלי . נאט זאל געבן דיא גומי שעה צו מול אונ
צו גוונד (זיא קערט זיך אום צו ר' יעקאווקי אונ זאגט) לאז מען עפינגן די
מירן פון אלי שטיבער . אונ לאז מען אויף שליסן דיא שאפע . אונ אלי
שיפלערען פון דער קאמאדע :

ר' יעקאווקי . (גיט אריין אין אלי שטיבער . אונ זאגט גארן) שלום אויף
אלי שלעסר . אונ עסן אלי מירן (נאך מוט און) מען הערט דאס קול
וויא גימאלי שרייט זייער . ר' יעקאווקי גייט צו שטיבער הייט אונ שפעלט
זיך אונזער דר מיר :

מילכה . (שפעלט זיך אין אונזערע אלי אונ הייבט אויף בידי הענט) רבונז
של עולם . האר פון נאר דער וועלט . פאר נעם דאס גבעט פון דיין
דינסט מילכה בת הצדקת פלוגית . זאלסט נים איבער ענפן קיינס דעם
שלסיל פון דיא גווינערנס . דוא אליין זאלסט שיקן דיא גומי שעה זיא
זאל דס קינד האבן און גרינג און וויא דיא הימן לייגט איין איי . לעבדיקר
נאט . פארם רחום צדיק . פאר נעם ושי מיין גבעט און וויא פון שרה
דבקה . רחל . לאה . אונ פון אלי נשים צדקניות אמן . מאמע ויסר
אין הימל . דוא ביסט דאך אבעל רחמים . (זיא גייט אריין צו גימאלי) .
זיא ליגט אונ שרייט זייער . גייט זיא צו איר צו אונ גומ איר עפס אין
מול אריין אונ זאגט צו איר) פער חלעבן . דוא מאכסט דיר נאריש וויא
אפערטויסקי . ווס איז ביזט עפס אמירידי . גימאלי שרייט געבן נאך
העכר . זיא שרייט געבן מיט דעם גאנצן פח) זאגט זיא צו איר . נט
און . שרייא נאך העכר . מיט דעם גאנצן פח . דריק דיר אביסלי . ביסט
שון אויף אונז . ביסט שון דאנקן נאט באלד פארמיג . אט אט נאט
אביסלי . דרוק דיר מיין (אין דעם הערט מען אקיד שרייט שון) :

ר' יעקאווקי . (מאכט אויף שטיבער די מיר . אונ האפט זיך צוריק) :
מילכה . נעמט צו דאס קינד פון דר גווינערן . אונ דר זעהט אז עס
איז אמירידי . זיא נעמט עס גשווינד צו אונ לייגט עס אריין אין קישאלדי .
אונ טט אונזער גשכייא) ר' יעקאווקי מול מוב אייך מיט און (אונ טט
זיך

ויהי אחאפ בא דער נאח נאם ואל געבן מיט גליק . דאס קינד ואל גוזם
זיין . און דיא קימפטיארן ווא קערט זיך אום צו דר קימפטיארן און וואגט
איר מול טוב דיר גיטאלי מיט איהן . לאז נאם געבן מיט גלוק און
מיט גיזונד :

גיטאלי . (מיט אנלעכטאר) באפענד . קומט אהער וועל איך איה
געבן 10 קוש און גיט מיר אהער מיין טייערן זון לאס איה אים האטש
אין קעגן . (דיא באפי גיט איר דאס קינד) :

ר' יעקאווקי . (שרייט) נאדי גשוונד געבר . צונד אן לעכט אין אלי
העסיס . אין אלי לאמפן . און געס ארום דיא זילבערני לייקטער אזוי וויא
שבת און יום טוב . דא איז גבורן גווארן אצדיק . אטייערניקשמה .
און שטעל שון צום מיט לקח און בראנפן . יהיה מי שיהיה ואל טרינקן .
און לוף באלד אנוועק צום מלמד ער ואל שרייבן ברייולוף מיט אפאליגבונג .
וויכט דוא וויפיל . צווייא צו דוא פיר הענגן צום בעס . און ואלסט איבר
צייקן אלי טירן און פענסטער . אומקערום אבריוול און למען השם ואלסט
גישט פר געסן בא דיא קומינס צו צו שלאגן ברייולוף . ווארן דאס איז דר
עיקר . און ואלסט מארגן זאגן געט שמש . ער ואל מאכן אצטמיל מען
וואל בעטין דיא נאנצי שטאט ארום און רייך . איה שבת וועט זיין דער
שלוס זכר . און דאנערשטאג צוא מול דר ברית . און לאז ער טאקי אין
אין וועג פר זארגן אמוהל און בעל פבודים (ער קערט זיך אום און גוט
מילקן אפינוואריא און זאגט איר) נאם אייך באפי פר דר בשורה . און
באד געלד וועל איך איה אהוין געבן :

גיטאלי . (געכט אפיר פון אינמער דעם קישן אדרייעריל און זאגט צו
איר) באפיניא . נאם אייך נאך אפאפיריל פאר דער זיסר בשורה . וואס
פרעגט איר . איר וועט שון האבן באד געלד מער ווי איר האט זיך גרעכט:
נאדי (האלט דעם לאמטערן אין דר האנד און זאגט) פעטער איה וועל
טאקי אין אין וועג אריבר גיין צו אלי מוסעס . און צו דר נאנצער משפחה
דיא בשורה אן זאגען (ער גייט) :

פיערמע סצענע:

ר' יעקאווקי אליין בא זיך אין זיין שטיבל :

לעת עתה דאנקען נאם איז אלרינג גוט אפ גילאפן מארגן איז
פרייטיג . דארף מען לאזן אום רופן אין אלי שולן אז דר עולם ואל קומן
אוף דעם שלום זכר . לאז מען פרייליך זיין . און לאז מען אינדריוואך באקן
לקח און מען זאל מאכן אקריאט שמע לייגן פון אלי חדרים . און מען
דארף באשטעלן ר' שארדסלן פאר אמוהל . און לאז ער אליין טאקי
איה

אין מידין דיא פבודים . נא עס איז שוין גיט פריא ער ווערט
אנשלאגען) :

נאדי . (קומט אריין פרייטיג אין דער פריא איה האב געכטן גבראכט
פון דעם מלמד די ברייולוף . נאך איר האט שוין גישלאפן האב איה איה
גיט גיוואלט וועקן איה האב זיא אומרום אן גישלאגן אזוי וויא איר
האט גיהייסן . און דער מלמד וועט שון צו וויסן געבן אלי חדרים מען
וואל קוקען אויף דעם קריאט שמע לייגן און געט שמש האט איה
גבראכט אצטמיל . און איינס האט ער זיך מיט גנומין :

ר' יעקאווקי . נא גוט . האסט דוא אים האטשני גיגעבן לקח את
בראנפן :

נאדי . אזו פיער ואל איה נאך קיין שכל גישט האבן . איה האב אים
גיגעבן דרייא טרונק בראנפן און לקח אויך :

ר' יעקאווקי . עס איז שוין דאכט זיך צייט צו גיין דאוויגן . איה האב
זיך פר שלאפן . האסט דוא מיר אן גיגרייט רייני שטיפיל :

נאדי . וואס דען . וויא שטייען באס בעס (ר' יעקאווקי טוט זיך אן און
גייט אריין אוף אפאר מינוט צוא דר קימפטיארן . ער געסט דעם תפילין
זאק און גייט אנוועק אין זיין זיין) :

פינפטע סצענע:

גיטאלע . דיא באבע . און דיא צו זייערן :

מילקה . (זאגט צו שפרינצען) ועה למען השם ואלסט דאס קינד צו
פילווען ואלסט אים גוט אפ היטן . ער האט געבן אוף זיך אטאריפאטי :
גיטאלי . אווייטיג איז דר מוסר פאר דעם זונס מינצמן גענאלי . מיר
וואל זיין פר דעם שיינים גילדענים פנים דס איז נאך אמלכות . זיא געסט
דס קינד און קושט עס) :

שפרינצע . וואס איז ער מער מיוחס פון ארי יודישע קינדער . פון ד
איז 11 גבולבן . קוק נאך אן . געס דך גיט איבר . עס וועט נאך זיין
ינגליך . דיא מאמי וועט נאך האבן :

גיטאלי . לאס איה איה האטשני דער ציילין באבניז וויא אזו עס איז
גוועזן . וועט איר הערן וואס אצדיק איז : עס וועט ווערן דאכט זיך באלד
איז איז מיינר גווען בייא דעם רבין . אוף איין קאל גיט דר רבי ואל
לעבן אנשרייא מען ואל תיכף איין שפאנן דיא קאריטי . מן הסתם איז
תיכף ומיד שון גשטאנן איין גשפאנט פר דעם קאדארטשיקעל . מען
דארף נאך עפס רעדן . זאגט ער צו מיינים . יעקאווקי . וועטן דך אריין
וועלן מיר פארן אין וועלירל אריין מנחה דאוויק . און עס איז מער קיינער
נישט

נישט גמארן נאר דער רבי און יעקאבאוי. און 2 גבאים אז וויא זענען
 שון אונזעק גיפארן אין ערף פון צוויי שעה. האט דער רבי גיהייסן מען
 זאל בלייבן שטיין נישט ווייט פון דעם וועלדיל. און וויא זענען אלי ארום
 גגאנגן פון דער קארטיי. און אין סאל זאגט דער רבי צו יעקאבאוי. **•**
 קוק נאר ארום. וועקסט דא אונאן מיט פייעריג רעדן. האט זיך מיינר
 ויער דר שראקן. און דער רבי איז דעמילט גיווען וויא פייער און דעם
 פנים. און אזוי האט עס גידוערעט עטליכע מינוט. נאר דאס איז דאס
 גאנצן גליק גווען. ווען גיט וואלט מיינר חס ושלום און דעם ארט גבליבן.
 עפס רופט עס יעקאבאוי אן אז וויא האבן גזעהן (מעשה פרקט) אונדא
 מיר ווייבר פאר שטייען דאס נישט. וויא קומט עס צו אונז. דר גאך האט
 דר רבי גהייסן אז יעקאבאוי מיט דיא גבאים זאלן ווארפן און ער איז
 אליין גגאנגן אין וועלדיל אריין. וויא האבן גזעהן פון ווייטן וויא ער האט
 גיבט עפס צווישן דעם גראו און און אין סאל האבן וויא גהערט אגרום
 גישרייא אז עס האבן אויף דיא ביימר גיצומערט. **•** **ס'ו'ס'א'ה'ג'י'ק'.** איך
 בין און דיר גוור. ואלסט מיר לאזן געמין. און האט ארים גגעבן
 קרייטער. און איז גישווינד אריין גילאפן אין דער קארטיי. און האט
 גהייסן מען זאל מרייבן די פערד וויא ווייט מען קען מען זאל געהאט
 פארן. אז איך דער מאן מיר גאך אצונד שטעכין מיר דיא האר אין
 קאפ. נאר צוריק שטאמינדיג. וואס האט מען דא מורא צו האבן. אז
 מען פארט מיט דעם צדיק אין איינים. גאט האט גיהאלפן וויא זענען
 בשדום גיקומען צו פארן צום רבין אין הויף אריין. און האבן זיך אלי
 געצט מרגנקן מייא. און דר רבי איז שוין וידער גיווען וויא זיין שבע
 איז פרייליך. האט יעקאבאוי אין אוינקיל גפרענט איינים פון דיא גבאים
 וואס דאס פאטייט. האט ער אים דער ציילט נאכן אז דיא האר שטעלן
 זיך און. איר מיינט אז ארבי איז גוט צו זיין. פון אימליכן איבר צו
 מראגן דיא צרות. מויוונד עסקים מיט רינדארים און מיט פריצים.
 און אלי מאג דין תורות. און הונדערטער קראנקי מענשן קומן נאך
 סגולות. און דיא ווייבר ווילן קינדער. און וואס שטייט ער אום פון דיא
 משוגעני. אט איז גווען אפעשה מיט דעם פעמראונקער יונגען מאנטשיק
 אפיוו ויער אטייער קינד. עס איז אים פון דעם לערנן מיטמיינס גאנגט
 גקומען. קודם האט ער פאקומען אדילניש דער נאך איז ער גווארן גוט
 משוגע. האט דער רבי גהייסן מען זאל געמין קרימיטארמרים. און
 סאלימרי. און סירקי. און מען זאל דאס גוט צו קלאפן און אום מישין.
 און דאס זאל ער פרינקן מיט ציגענמילך. איז אים הערט איר שוין
 נאר גוט גיווען. נאר דער רבי.

מילכה. (פאלט איר אריין אין דיא רייד) נאך אמאל גימאלי רעבין
 דא אום דיא מינים. לאס איך וויסן. עס זאל זיך נישט מרעפן.
 גימאלט

גימאלט איז: איר זענט מאקי און נאר אונדעני גלייך מיט אלי
 ווייבר. סחמת עס איז דערין גיווענד אין דיא מינים. דער עיקר איז
 וואס דר רבי האט גהייסן. אבי עס גייט נאר ארום פון זיין פה קדוש מו
 עס שוין העלפן. ער מעג הייסן געמין שאלעכץ פון אייער. מיט קערליך
 פון באקסערן און מען זאל דאס צו קלאפן און איין געבן וועט עס אויך
 העלפן. סחמת אלי משוגעני גוט ער דען דיא אייגני רפואות. און דאס
 וואס ער גיט פאר שטייט נישט קיין דאקטור. און גיט קיין אפטייקר און
 לאז אדאקטור דס עטליכע געבן וועט עס דען העלפן.
 מילכה. האסט רעכט. וואס פון זיין הייליג כול גייט ארום דאס איז
 אקאראט וויא פון דעם וואס לעבט אייביג. ער זאגט דען זינס דר ציילט
 ווייטער לאמיר הערן:

גימאלי. וויא האלט איך. יא. דר רבי האט אן גאנגט אז מען זאל
 דעם יונגען מאנטשיק היסן פון דער מקוה. נא קען מען דיא לייט א
 הימען. איז ער גגאנגן האלבר נאכט אליין אין מקוה אריין האט זיך אין
 אים שישטיינס גאנגט אריין גיהאפאט דר רעכטער בחור. היינט ארביט
 ער מעשים. אנומולט האבן דעם רבינס קינדער גוואלט פארן שפאצירן.
 האט ער אן גיטן דיא קארטיי מיט ביידי הענט ביי דיא אונטערשטי
 רעדן. האבן דיא פערד נישט גקענט פון דעם ארט רידן. עס האט גיט
 גהאלפן וויא פיל מען האט וויא פאטשן גגעבן. סאלט איך דעם רבינס
 פערד זענן גומי פערד. האט מען אים גשלאגן מיט קאמשילקים איבער
 דיא הענט. אז ער זאל אפ לאזן. האט ער פאר בעס אנעם גישאן דיא
 קארטיי און האט ווא גגעבן מיט אמאל אקער איבר מיט דיא פערד.
 זענען דיא פערד גבליבן לין מיט דיא פיס ארום. עס איז אנליק וואס
 קיינר איז נישט גוועסן אינעווייניג. אצונד האט דער רבי מיט אים אנזייע
 ארביט. שוין דרייא מאג פארט ער זיך אין וואלד מען זאגט אז ער
 בארטי זיך מאקי מיט דעם ס'מ'ה מ'ס אליין. אזוי וויא יעקאבאוי שטייט
 אז מיט דעם גבאי. רופט דר רבי צו יעקאבאוי און מרענט אים עפס
 גייעס פון וועלט ואכן. האט אים מיינר גענערט גלייבט מיר רבי אז ס'ד
 איז דיא גאנצן וועלט נישט ליב אז איך האב גיט קיין קדיש. האט דער
 רבי ארום גלאזט אלעכער און זאגט נא. וואסווי ווילסט דא יעקאבאוי.
 ענפערט אים יעקאבאוי איך וויל האבן אינגעל. האט דר רבי נאך מער
 גלאכט. און זאגט צו אים. דא ווילסט דאבן אינגל. זאל פון דייניש
 וועגן נשתנה ווערן מעשה בראשית דאס איז נאר גייעס. וואס וועלן דיא
 ווייבר קאן אז דיא מאגען וועלן האבן יונגליך. גיין יעקאבאוי. דין
 ווייב וועט האבן אינגיל. פערד. וליטיל בן. און דא ואלסט זאגסט
 געבן נאך איר ווידן ר' ב' גי. ער איז גווען אצוריק ממים. און
 דער. אז איך בין נאך גייען אצוריק יונגיל פלעגט ער צו אונז קומען

גם האם מיד תמיד עליו השלום גיגעין מאנדלך און אייער ביינאלך :
 און לעקליך : איז מין יעקאוקי אהיים גקומן מיט אגדלה און האט
 מיר גזאגט דיא בשורה :
 מילכה . (מיט שפרינצן רופן זיך אן ביירי אין איינים) אז עס איז אזו
 קומט דאך דיא גאנצ'י שטחה ארום פון דעם רבין אין דעם קומט אריין
 די יעקאוקי פון דער שול : און זאגט עס איז שון שפעט . עס איז שון
 גאך האלבען טאג :
 ר' יעקאוקי גישווינד גרייט צו מיש וועל איך עפס איבר חאפן . און
 גרייט מיר אן גרעם . און לאז גאדי מיט געמין בגדי שבת וועל איך פון
 דארט גיין אין שול אריין צו קבלת שבת :
 שפרינצ'י איך וועל צו מיש גרייטן ווארום דיא דינסט האט אין קעך
 אסק צו טאן (זיא ברענגט אריין דאס עסן . ער עסט זיך אב . און גייט
 מיט גארין אין סרחת אריין) :

יעקאוקי סצענע

(פרייטיג צו נאכץ און דעם שלום זכר . אלע דירת בא ר' יעקאוקי
 זענען ווער שיין און געמוט . און מיט שיינער בא לייכטונג . און
 מיטן שטיב שטייען לאנגע מיטען . און ארום ויצען אלע גבירים
 פון דער שטאט . און אחוץ אנרוסר עולם) :

ר' יעקאוקי . (ויצט אובן אן) ער געמט אכוס מיט וויין און מרינקט
 צום עולם לחיים . און ער גיסט אן אין דר לאנגט ר' ואלמיגן אגלו . ווארן
 ער ויצט לעבן אים :
 ר' ואלמיגן . (מרינקט) לחיים בעל ברית : און אנומר שעה להכניסו
 בבריתו של אברהם אבינו . לחיים ר' מאדריסיל . לחיים ר' ליטמאן
 פאדגארינקער שוחט . לחיים אליידן . (און אזו מרינקט מען ארום איינר
 צום אנדריין לחיים) .
 ר' יעקאוקי . (וואס ויצט איר שלעפריג עולם) . עס איז ערשט נאכט
 טוארן . מרינקט . עסט ארבים . קנאקט גיס . און מרינקט וואס אייך
 נפעלט . ביער . מעט . וויין . און ווער עס קען מען זאגן עפס אנט ווארטי
 ר' מאדריסיל וואגט צום שוואגער ר' ליטמאן . ווס שווייגט איר . זאגט
 וועפס פון ימים נוראים . אדר עפס אנדערש . זינגט עפס פון הלל .
 לאמיר הערן אייער גייעם לא לו :
 ר' ליטמאן . (הייבט אן צו זינגן) לא לא לא . ל ל ל . און דר שטאמ
 חן מיט די פשוטרים ברימן צו עס איז מחיה נפשות . דר עולם מרינקט
 מיט זיך ציילד ווס עס קען גאר בעסר גיס ויין .

שיקע

שיקע פוקער . (זאגט זיך און שפרינגט און דעם מיש . און מאכט
 זיך משוגע . ער קערט זיך איבער און דעם מיש און רירט גיס אן דיא
 פלעשר . ער שפרינגט אראפ און מרינקט צום עולם) לחיים . לחיים .
 לחיים . (און אן דער אנדערר שטוב איז און . אנרוסער ואל לעבן דער
 קיספיטארינס אלקער עס איז אמיש פון דיא ווייבערס וועגן דארט היליט
 מען ערשט גאר און איין אנדריין אופן :
 ר' ואלמיגן . גייט אפער פון דעם מיש און גייט אריין צו די ווייבער .
 און דער זעהט פת שבען דעם שוחטס מעכטעריל . איז ער אש דער
 ציטערט נוארן . זיא איז מאקע ווייער אשייני בתולה . איין יפת תואר .
 עד גיס אוונק צו מילקן און פרעגט זיא ווער די בתולה איז . זיא דר ציילט
 אים אז דס איז ר' ליטמאנס מעכטעריל . זיא איז מיטן פאמער גקומן צו
 דר מוסע אביסיל צו נאכט . און גאך שבת פארן ויי אהיים . ער קערט
 זיך אום און גייט אריין צוריק צוא דיא פאנצבילן און דרייט זיך ארום
 צווישן עולם . און קערט זיך ווייטער אום צו דיא ווייבער . און לאזט גיס
 אראב קיין און פון דעם שוחטס מעכטעריל . ער גייט ווידער אריין צו דיא
 פאנצבילן און זעצט זיך און ויין ארט און מרינקט מעט . מיט וויין .
 ר' מאדריסיל . (זאגט צום עולם) . עס איז שון איינס איינר . לאמיר
 זאגן אנט ווארט . און עס איז צייט אהיים צו גיין עס איז שבת . דר חון
 זאגט על הגפן מיט די משוררים : און ר' ליטמאן העלקט אונטער . דער
 עולם זאגט אנטן שבת . און מען צו גייט זיך) .

ר' ואלמיגן און דעם וועג . פר זיך :

גא . דאס איז סחורה . אזונס גפינט זיך גיס אין אהאלבר וועלט : אפילו
 רחל איז גיס ווערט איר פידעשווי . און דא וועל איך גאר גיס האבן קיין
 גרוסע ארבים . דער פאמער איז איין פראסטער יוד . אשוחט און אבעל
 תפילה . מיה קען ער ווייער גוט . אים וועל איך קופן אנניעם פלית
 אבערשיטער . און וועל אים מאכן בגדי משי של שבת און וועל אים געבן
 עטליכע הונדערטער אין קעשני אריין . איז דיא זאך פארטיג . דר בתולה
 וועל איך אנועק געבן דר אלטער קלעמפס שטערין מיכיל מיט די גרוסע
 אורוג . און דיא זעקס שניר פערדי און וועל זיא שיין אום קליידן וועט
 גאך קאסטן עטליכע הונדערטער . און וועל איר געבן אנרוסע בתובה .
 און איז מיר . זיא איז ווייער ווערט . און וויפיל עס וועט מיה קאסטן איז
 אלץ אמציאה . צונד דארף מען זעהן אז באלד גאך דעם ברית מען זאל
 די אלטע עקספידירן . גאר ווי אזו פטרם מען אזא שלימול . אה . דארף
 הייס איך ואלס . גא . זיא וועט שון געמין גיס . מען דארף גאר צו איר
 אום טראכטן אפארטיל (ער גייט אהיים . און קומט אין שטוב אריין און
 זאגט דעם שבת אז ער זאל ארוף ברענגן פון דעם קעלר אפלאש מעט .
 דער גיס

דער מלכות ברענגט מען אים און נישט אן ר' זלמן מרנקא און זאגט נא
עס נעמט זיך צו א מיר גאר קיין שום שלאף נישט מען מוז ווארטן עס
העלסט נישט ווי זאגט מען ווא מערפעניו באה דאס ספאפעניו.

די בענגטע סצענע

(אין דר גרוסער שול. דאנערשטאג אין דער פריהע, ר' יעקאב
און דר משה ר' מאדריסל. און אלע בעל כבודים. און אקאדעמ
און אגרוסער עולם פון דיא גרעסטע נגידים. מען דאווינט אים
מדינתם וברות מיט אגידה, מראוינים אבי קיין תורה זאגט מען נישט.)
ר מאדריסל. וואס מאכט מען שיהות. לאז מען ברענגן דאס קינד:
ר יעקאב. (נישט אנשטייט צום שמש) געט לוף גאר גיטויגער.
עס דערשט עס אזוי לאנג. אין דעם קוקט אריין גאר. פעטער. מען מראגט
שון דעם קינד.)
מילכה. (מראגט דעם קינד. ווער שייך נפוצה מיט גילדיני קישאלף
און אלע ווייב. די גרעסטע נגידות גייען מיט. לעבן דר באבע גיט די
רביצין מיט דיא קינד. און אלע נישטאלים קרובים. און אזוי קוקן וויא
אריין אין שול אריין) דער שמש גיט אגרוסער נשטייט ברודן הקא.
קוואטער. דר קוואטער געמט דאס קינד.)
ר מאדריסל. (געמט פון דעם קוואטער דעם קינד מיט אשטמחה) און
זאגט אמר הקדוש ברודן דא לאברתם אבינו התהלה לפני:
דער עולם שרייט זה הכסה של אליהו ביו קדוש היכלה.
ר מאדריסל. (געמט דעם קינד און לייגט עס אוף דר שום דעם סגור
ר זאלטן און האלט אין מול דאס משהל מעטער. און צו שרייט דעם
קינד די פיעסליק. און ווקט די ערלה. ווערט אים עפס קשה שרייט
ער. (ווארן ער מאר גיט אים רעדן) נא. נא.
ר יעקאב. (קוקט צו און זאגט) שאמ. שאמ. שרייט נישט.
פילדערט נישט. וואס ווקט איר. איה און זעכצין יאר ארום וועט איר
זענן אוף גיפנין.)
ר זאלטן. (דר סגור דעם זיך אן גשמוסן האט ער ארום גלאזט
אגרוס גלעכער. און דער עולם דעם ווער אן גיהובן צו לאבן און אלע
האבן גיטויגן) מוז טוב ר' יעקאב.)
ר מאדריסל. א. נא. קודם הזמן. נברך בשם הילדה:
ר יעקאב. לאז דעם קינד הייסן נאך מיין באבע. מיראלע.
ר מאדריסל. (מאכט אין מי שגרה און גיט דעם קינד אנאמין. דר
עולם

עולם שרייט מול טוב. אין שול קאכט זיך:
ר יעקאב. (זאגט צום שמש) געט קלאפ אן. לאז שטיל ויין. און
פאר בעט דעם עולם אוף דעם ברית. און בעט וויא אז עס זאל בלייבן
פר דר קימפיטארין אונגיל. (דר שמש רופט אים. און ער פאר בעט דעם
עולם בפסקות ר' יעקאב אוף דעם ברית.)
דר עולם. (איינער צום אנדערן) דעם קינד ויך נאך נישט גמראפן זינד
דיא וועלט שטייט קומט לאמיר גיין אוף איין ברית צו איין מידיל
וואס גיט עס אונז אן. עסין און מרינקן וועט מען געבן. און דא וועט
מען ערשט הולען. (אלע גייען אוף דעם ברית. דיא וואקער גייען אוף
מיט. און מאנצן מיטן קינד.)

אכטע סצענע

בא דעם בעל ברית אין דער היים. דער עולם קומען אריין אלע אין
איינעם מיט די ווייבער. און מיטען קינד. און מען שרייט מול טוב.
גיטאלע. (פרעגט) וויא איז דר רבי. שטאמט. וואס איז דעם. פון וועמן
קומט דען ארום דיא גאנצע עמחה. עס איז דאך נאר פון דעם צדיק וויא
שרייט יעקאב. הערסט דו וואס איז דאך דיר. הייבט נאך מען לופין נאך
דעם רבין:
ר יעקאב. (און דר עולם שרייען אלס. גיטאלע. עס איז אים ויסט
איינער שרייען. ווייסט איר דען גיט אז היינט איז דאנערשטאג. און דאס
ווייסט איטליכער אין שטאט. אז עס מאכט זיך איין ברית אים
דאנערשטאג. אדער אים פרייטאג. איז דער רבי קיין מאל גיט אוף דעם
ברית. ווארן דאנערשטאג קוקט ער אייב אלע קוויטליק פון אנאנצער
וואך. און איז פאר איטליכן מתפלל. און פרייטאג. דאך ער זיך הייבן
וין אן צו גרייטן תורה צום מיש.)
גיטאלע. הערט צו. בייא קיינעם וועט ער גיט ויין און בא מיר. ווארן
דאס וינגעל איז וויינס. זאג איך אייך. אז מען זאל הייבן נאך אים גיין
און עס זאל זיך קיינער גיט דר וועגן צו געמין אפילו אוף דיא ליפין קיין
קאפ בראנפן. ביז ער וועט קוקן און מאכן דיא ערשט ברכה. און גיט
ברענגט אים:
דר עולם. (האלטן זיך איין עצה. און זאגן) ווייסט איר וואס. לאזן
פייבן גיין צווייא מנינים. און לאז מען מיט געמין דיא כסא של אליהו
און לאז מען אים ארום זעצן. און לאז מען אן געמין צו פייבן מענטשן
איין פיעל פון דר בשא. און מען זאל אים אין פייבן מיט אהער ברענגן.
האפט

נאמט אים פרענט אים נאר גיט :
 ר' זלמיןא. נאמטעפ'ט גיט. איר ווייסט דען גיט אז עס איז גיקומן
 פון דר גבערני עפ'ים איין נאמטעפ'ט גיט. ווס וועט ער דר צו זאגן אז ער
 וועט דס וועהן. גייט מאכט גיט קיין גינואלד מיר דאכט זיך אז יעקאווקי
 וועט בייא אים פולין ער זאל קומען.
 ר' מאדריסיל. שטיילערהייט צום עולם. יא. אלץ איז רעכט. נאר ווי
 אוועקען מען אבער דעם רבין אב נערין. אז עס איז נאר גלשט קיין ברית
 עס איז אמידיל. זאל מען אים חס ושלום פרמא זיין. (אלע שאקלן מיט
 די קעס) אונ זאגן עס איז שלעכט. ווס טוט מען.
 ר' יעקאווקי. דעם מיר גיט פאר איביל. דאס הייסן גערגים גינעווען
 אונ זאגן נאך וויא זענען חסידים. אז איר זענט אין אמת אריין חסידים
 דארפט איר פאר שטיין אז דאס וואס דער רבי האט איין מאל גיאגט
 איז הייליג. אבי עס איז נאר ארום גינאנגין פון זיין הייליג מויל. איך וועל
 שוין האבן איינגעל. וואס האט איר מורא. דווקא סו עס זיין אצונד.
 וועט איז זיין איביל איר. לאמיר וועהן אז דער רבי זאגט צו איין יעדענע
 אז זי וועט מאכן אברית ווס זי האט נאר קיין קינד גיט גיהאט. נא
 מוז זי דען היבן וויא זי קומט אהיים גילענע ווערין. בא איינר גייט
 אונעק איר. אונ בייא איין אנדערער 2 אונ 3 יאר. נאר דאס איז שוין
 זיכער איין קינד וועט זי שוין האבן. אבי דער רבי האט נאר מבטיח
 גינען פארט בייא מיר איז צונד גינעווען איין מיידיל. וועט איבער איר
 אונדא זיין איינגעל. דאס ביז איך פסוח. אז דעם רעבינס ערשטער זענען
 הייליג. קומט. גייא מיר וועל מיר אים ברענגען (וויא געמין זיך צו נויף
 אונ גייען צום רבין אונ בעמין אים. אונ ערקען וויא גיט אב זאגן ער
 הייסט שפאנגין דיא קאריטע. אונ וועט זיך אריין מיט דעם בעל ברית.
 אונ מיט דיא נבאים. אונ פארין אונ דעם ברית. אונ פאר גרום שטח
 פאר געמין וויא דעם רבין מנהל צו זיין דעם מור אז עס איז איין מיידיל
 מען פארט פאנאלט

גיינמטע סצענע

(ר' זלמיןא מיט ר' ליסמאן שוואט גייען ארים אין זאל בא ר'
 יעקאווקע אונ שטימען דער ווייל ביז דער רבי וועט קומען)
 ר' זלמיןא. נאמטעפ'ט ר' ליסמאן. איר וועט באלד נאך דעם ברית
 אהיים פארין.
 ר' ליסמאן. יא. איך דארף נאר קוקס זיין בייא דעם רבין.
 ר' זלמיןא. איך דארף דיא קעג זיין אז יאקאווקע. וועל איך פארין
 דאס

דארף פידנארינקע. וועל איך מן הסתם בייא אייך איין שטיין אים מיר גיט
 פאר איבעל ר' ליסמאן וואס איך וועל אייך פרעגן אונ דעם שלום זכר
 האב איך מהדר גינעווען אז איר האט איין דער וואקסינע בתולה. אונ
 זיא איז איין יפת תואר. אויב איר ווילט וועל איך איר זיין איין שדכן.
 אונ איר וועט מיט איר איה ויער איין גוטען שידך. נאר דאס זאלט
 איר וויסען פריד אז דער חתן איז איין זקן. איין מיינע יארען. דער פאר
 איז ער אבער איין גרוסר גיד. מאקע אנביר. אונ אייער טעכטעריל וועט
 גליקליך זיין. ער וועט איר געבן ויער מיינע מלבושים. אונ צוריק אונ
 איין גרוס בתובה נאר דאס איינציגע ווס ער איז איין אלטער מאן.
 ר' ליסמאן. וואס קען עס שאמען. אז ער איז איין זקן. אברקס אביט
 האט גיהאט יצחקין בן לוקונים. אונ דוד הסלק האט מען אויף דער
 ערשטער נאך גיזוכט דייקא יונגע מיידליך. נחמו את הסלק מיר וועלסיר
 איה איבער דערין. מן הסתם אז איר זענט דער שדכן וועט שוין גוט זיין.

זענמטע סצענע

(דער רבי פאר פארט מיט דער קאריטע אויף דעם ברית. דער עולם
 לרשט ארום אונ דיא חסידים מראנגען אים אריין אויף דיא הענר.
 אונ זענען מיהם אויבען אן, אונ דער כמא של אליהו וואס מען
 האט אן גיגרייט).

ר' יעקאווקי. (גיט אן איין בוס בראנפין. אונ שטעלט איין שאל
 מיט לקח אונ מיט איינגיטאכץ. דער רבי געמט דעם בוס אונ מאכט איין
 ברקה. אונ ווינשט דעם בעל ברית) יעקניא השם יתברך זאל דיר העלפן.
 שתתקפה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים.
 זאג דער יולדת מול טוב (ער זאגט צום גבאי. נא מראג אריין דער
 קימפי אריין איין שטייה ער גיט אים איין סטבע. אונ היץ אונ פארקייט
 אן גישריבען. דער גבאי גיט עס דער קימפיטארן).
 דער עולם. רייסט אום דעם בוס בייא דעם רבין אונ גיבען דעם בעל
 ברית.

ר' יעקאווקי. (בריינקט צום רעבין אונ צום עולם) לחיים. אונ אזו גייט
 עס ארום אונ ארום איינער מרינקט צו דעם אנדערין לחיים. אונ דער
 עולם הולים. גימאלע קוקט פון דע. ספאלגי אונ איז זיך פשוט מחיה.
 דער רבי גינעווען זיך מיט דעם עולם. אונ וועט זיך אריין אין דער
 קאריטע מיט דיא נבאים. אונ דיא חסידים תאפין זיך אונ הינקען איר
 מען פארט אהיים צום רבין):

עלפמע סצענע

(וין ספאלני ביא דער קימפסארין, דארט ווען ווייבער און דא
רביצין. דיא באבע. און שפרינצע. מען עסט און מען טרינקט.
און דיא ווייבער מאכען זיך משוגע)

גימאלע. באפינו. וואס וויל איך אייך פרעגן. איך האב מיך איצט
עפס דר מאנט. עס וועט זיין איין ערד פון אחרש 4 בין איך גיוועזן
אום פרייטיג אין באד. איין דארטין גיוועזן מיין אלטע חברתה מרים
פינצע דיא קרעמארין. און אזוי וויא איר ווייסט אז ויא האט שוין קיין עץ
הרע 5 יונגליך. איין עס און גימאלע מעופרת און אזוי וויא איך האב גאט
גיבעטן און אזוי אקארט הט ויא גיבעטן אויף אמאכט. האבן מיר
צווישן זיך אב גירער און האמיר זיך דיא הענד גיבעטן אז דר ווס לעבט
אייביג וועט פאר געמיין אונזר גיבעט. וועל מיר זיך משרד זיין. זאגט
מיר באפיניא. איר ווייט גיט. ויא דארף די מען גילעגן ווערן.
מילכה. גאט איין מיט דיר. וואס זאגסטו. ויא דארף ערשט גילעגן
ווערן דו ווייסט דען גיט אז ויא איין שוין איבער גיקומן. און האט מאקע
גיהאט איין מיידל. און מען האט אפילו שוין אנאמען גיגעבן ווען בייא
אונז איין גיוועזן דער עולם אין דער גרוסער שול. האבן ויא אין בית
המדרש דעם גאמען גיגעבן. אזוי האט דער רבי זאל לעבן גיהיסין.
ווייל עס איין אהמישי אין קריאת התורה. און שבת איה וועט זיין
אלקח און בראנסין.

גימאלע. וויא הייסט דאס קינד. באפיניא.
מילכה. מען האט אנאמען גיגעבן נאך איר באפע עליה השלום.
נאך דער צדיקת גיגענדאלע.

גימאלע. (שפרינגט אונטער פאר גרוס שמחה) דא זאל מען זעהן אז
עס איין מאקע אזויג פון השמים. אין איין טאג האט מען ביינע איין
גאמען גיגעבן. און דער חתן הייסט מענדאלע. און דיא פלה הייסט
גיגענדאלע ויא גיט איר איין דרייער פאר דער גוטער בשורה. און
זאגט צו דיא ווייבער. אצונד. לאמיר ערשט הולען. ויא גיט אן משקה
און טרינקט צו דיא ווייבער לחיים. דיא ווייבער טרינקען. און זינגען.
מען הולט אן איין עק)

שפרינצע. מען דארף דעם קינד מאכען אבאד נאך דער מידה און
מען זאל עס איבער וויקלען.

גימאלע. קוק דיר נאר גוט צו וואס דאס קינד שוים צווא שלאפט ער.
צווא איין אים חס ושלום שלעכט גיווארן נאך דעם מלה זיין. עס איין מיר
אגרוס חידש וינט מען האט אים צו ריק גיברענגט פון דער שול. האב
איך נאך פון אים קיין שום קול גיט גיהערט. וויא קוקט עס. אז אקינד
זאל

וואל גלשט ווייניג נאך דעם מלה זיין. קען מען רעדן עס שום דען
גישט ווייא

מילכה. (קוקט צו שפרינצען. און ווינקט מיט דיא אונגען. וויא איינער
דער ווס שוים מען. די קימפסארין פרעגט ויער אנטע שאלט ועה נאר
שפרינצע. קוק דעך אום. גימאלע האט רעכט קוק דעך אלע מאהל
צו צום קינד.

שפרינצע. אט וועט מען באלד אריין ברענגן דעם באד וועל איך זעהן
(שטייער הייט זאגט ויא. נא. נא. ווארט נאר אביסל דאס קינד וועט
שוין ווייניג מעהר ווי פיל דו וועסט וועלן. מען ברענט אריין דאס וואסער
צו דער באד. שפרינצע צו וויקולט דס קינד און באד עס. און שטופט
אים אריין אין לייב איין האבעריל. און וויקילט עס גישווינד און לייגט
עס אריין אין דיא קישאלף און ווייגט עס צו. און לייגט עס אין מולטער
אריין. און איין מאל הייבט אן דאס קינד צווא ווייניג און צווא שרייט נאר
גיט מיט זיין קול)

מילכה. געסט דאס קינד און דיא הענד. און זאקילט עס. אהא.
אהא. אהא. עס העלפט גיט. דאס קינד רייסט איין):

גימאלע. וואס איין דס אזונס. רבונז של עולם. דס קינד מוז אונדאי
האבן איין עין הרע. מען דארף אים אב שפרעכין. פריד האט ער ויער
גוט גירעהט. אז איך אליין האב מיך גיחדישט און צונד איין עפס. און
איין מאהל. ווייט איך וואס.

מילכה. לאז מען אריין ברענגן איין איי. און איין ויפ. און איין מעסר.
נאר גישווינד. דיא דיענסט ברענגט דאס אלדינג אריין. ויא געסט דיא
ויפ. און דרייט איבער דעם קינדס. קעפיל. און שפרעכט און זאגט.
האלצי קארזשי. מילעחארזשי פא. און צו קלאפט אין עק מולטער דס
איי. און גיט עס אין איין גראט אריין. און דרייט מיט דעם מעסר קעגן
דר מיר און לעבן קוכן. און האפט גליהינדע קולן און לעשט אפ. און
הייבט אן שמארק צו געניצן. עס איין אבער אריינג אום זיסט. עס
העקסט גיט. דאס קינד שרייט אז דער גאנצער עולם לופט אפיר פון
דעם מיש. און אלע פרעגן. ווס איין דאס. לאז מען זעהן ווס איין דעם
קינד. לאז מען עס צו וויקלן:

שפרינצע. (דער הערט דאס. זאגט ויא) אפער וויל ער זיך נאך באדן.
לאז מען אריין ברענגן וואדים וואסער. וועל איך צווא וויקלן. (דיא
דינסט ברענגט אריין וואסר) שפרינצע צווא וויקילט דאס קינד און לייגט
אים נאך איין מאל אריין אין באד. ווערט דאס וואסער רויט פון בלוט.
זאגט ויא צו דער באבען. עפס האבן זיך דיא דמים גייער שמארק
גילאזט. לאז מען רופען רי. מאדריקלן. מילכה שרייט רי. מאדריקל
געביר. לייטשי מוחל).

ר' מאדריסיל . וואס שרייבט איר . משונעני ווייב
מילכה . (מיט שפרינגען אין אייניג) שמאמלש . וואס זאגט איר . ועדמ
גאר וואס דא מוט זיך . וויא דאס גאנצ וואסער איז גיווארן רום מן דא
נשים . אונ קוקט אן דא וויגראליך .
ר' מאדריסיל . גייט שון גייט . וואס ווילט איר מיר דער ציילן .
מילכה . געמט אים אונעק אין דער זייט) באמת מאקע . זאגט איר
וואס קען דאס זיין האט איר גיט מיט דעם מוחל מעסר אפערעפס
פאר שפעט מן וואנן דען קוקט עס אז סאל זיין בלוט .
ר' מאדריסיל . (לאכט אונ זאגט צו איר) וואס זאגט איר מילכה וויא
האב איך גיזאלט פאר שניידען . אדער פאר משעפין . אז עס איז גישט
גיוועק וואס אין די הענד אריין צו געמיז . גאר מען קען וויסען וואס דאס
איז . אפשר איז עס גאר אמומטום . אדער איין אנדרונגים . קאמין פקען
דעם רעבין .
שפרינגע . מוט אירס . זיא באר דאס קינד . אונ האפט ארום קינד
זאג גיט ועדן פון דעם לייב דאס האבריל . אונ וויקילט דאס קינד . אונ
גיט אים דא ברוסט . זיא לייגט עס אריין אין דא קישאליך אונ שלעפט
עס איין אונ זינגט אים . אונ עס איז שון שמיל . דער עולם הט ווייסעד
אן גיהופן צוא זינגען אונ דא ווייבער באזונדער ווס עס קען גאר בעסר
גיט זיין .
ר' ליטמאן (זאגט צוא ר' יעקאווין) וואס וועט מען מאהן מיט דעם
בענטשין מען דארף מאכען די הרמנים .
ר' יעקאווין . וואס פאר שטייט איר גיט . בענטשין מוז מען אז מען
האט גיגעסין . וועט מען זינגען . אונ מען וועט מאכן אלי הרמנים אונ
עס וועט קומען דער צו וועלן אלי משוררים אן הייבן גאנץ הויך צוא
זינגען . וועלן דא ווייבער גיט וויסען וואס מיט זיא מוט זיך .
ר' ליטמאן גאנץ גוט . בלייבט עס אזו . גאר מיר האבן גאך צייט .
דער מאג איז גאך גרום .
ר' מאדריסיל . דאנקען גאט . דאס קונד רוחט שוין אויך ב"ה (עד
גיסט אן משקה אונ מרינקט לחיים . דער עולם הימים) .
ר' זאלמינא . (געמט אונעק אין דער זייט דעם שוחט אונ בייך
שפאצירען דורך דא שטיבער) ווען וועט איר איה אהיים פארן .
ר' ליטמאן . איה מארגן לא יאחר . איה מוז זיין אוף שבת אין
דער היים .
ר' זאלמינא . אונ אייער בתולה וועט דא בלייבען . צוא געמט איר
זיא מיט .
ר' ליטמאן . חס ושלום וויא לאזט מען אליין איין בתולה . מן הסתם
וועט זיא מיט מיר מיט פאהרן . איר דארפט גאך עפס קלערדין .
ר

ר' זאלמינא . ועדמשי . איה גאך שבת דארף איה זיין אין יאמאוקע .
ועל איה פאהרין דורך פדנארנקע . ועל איה צו איה פאר פארן . אונ
ועל ביא איה איין שטיין . וועלן מיר דערין מפת דעם שידה פון אייער
בתולה וועגן . עס איז אשידך הונן .
ר' ליטמאן . אה איז מיר וואס דארף מען גאך עפס רעדן . דארט וויא
איר וועט דער שדכן . זיא גייען אריין צום עולם . אונ מרינקען ווידער
לחיים . עס איז איין גיהללערייא . אלי וועגן פרייליך . אונ ווער שמוסט
ר' זאלמינא אונדא . אונ צווישען דא ווייבער מוט זיך . זיא הולען גאר
אוף איין אנדרען אופן מיט דער קיספיטארין אונ שפרינגע וויעגט דאס
קינד אונ זינגט)
מינדאלע מיינה שיינה
ליאבע מיינע קליינע
נחת וועלן מיר דער לעבין .
אשיינים חתן וועט מען דיר געבין .
אליא . ליאליא . ליאליא .
גיטאלע . (דער הערט ווי זיא זינגט לאכט זיא . אונ זאגט צו שפרינגען)
(דא גאר וועמין זינגסט דא האסט פאר געסין אז עס איז אינגלי .
שפרינגע . (גיט זיך אחאט ביא דעם קאט) אוי איה האב גאר פו געסין
איה בין שון אז גיוואונט גיווארן .
שפרינגע זינגט ווייסעד
מיין קליין גילדען מענדאלי .
דא האסט אשייערי פלה גינענדארי .
זיא אז זיס אונ גיךדין אונ שוין .
איר וועט אין איינים אין חדר גיין .
אליא . ליאליא מיין טייער קינד .
רוהזשי רזה אונ שדאף גיוונד .
מען האט שון דיר אשיין וויגארי גימאכט .
שדאפזשי רוהיג אנאנצי גאכט .
אליא . ליאליא . ליאליא .

דא קוקסט מיך אן מיט אנליעכטערדי :
 שקאפזשי רהיג מין שיינ מעכטערדי :
 וועסט האבן אהתן שיינ וויא דיא ווערט ?
 בעק וועט דיר נאך געבן אסאך בעלד :
 אוליא . ליליא ליליא :
 גימאלי (ראסקהארים זיך פאר גילעכט) :
 שפרינצי גוט זיך אקלאפ אין קאפ אריין . את
 זינגט ווייפר :
 אט דא זאך מען זעהן זקאפ :
 ער איז גלייך מיט אצובראכנים טאט :
 וואס מען גיסט אין אים אריין .
 האקט זיך אין אים גישט איין :
 אוליא . ליליא ליליא :
 אונ אז עס זאך אפירן זיין אמיידיד .
 דאס פנים לייכט עס איז זייער איידיל .
 דארף מען זיין צוא פרידען דער מיט .
 דאס איז רעכט וואס השי גיט .
 אוליא קיאליא מין טייער קינד :
 רוקזשי רות אונ שלאף גיוונד :
 גימאלי . אז דאס קינד רוקט יא ב"ה אונ עס שלאפט קיט איהר
 שפרינצע וועל מיר אלי אן איינים זיך קשטח זיין . ואלסט עס אייח
 גיוונדערהייט אים ווייגען (ניא גיסט אן זיסען מעט את מר' נקט זעט
 מ' איד איז צוא אלי ווייפר . זיין העלען) :

גימאלי . אז דאס קינד רוקט יא ב"ה אונ עס שלאפט קיט איהר
 שפרינצע וועל מיר אלי אן איינים זיך קשטח זיין . ואלסט עס אייח
 גיוונדערהייט אים ווייגען (ניא גיסט אן זיסען מעט את מר' נקט זעט
 מ' איד איז צוא אלי ווייפר . זיין העלען) :

שני שותפים אדער צוויי
 גוטע פריינד (פארסן פון שני חברים)
 חוסן ישועות א שאנע בע-
 שריבונג פון ר' שמשון מקוצי
 איינער פון די בעלי התוספות
 קול רנה נישועה א וואונ-
 דערליכע מעשה פון ר' הרב הצדיק
 ר' נפתלי ב"ר ספונא
 מאן אונ ווייב שווער אונ
 שוויגער א געשיכטע פון ווארשא
 מעשה פון אכשטערס ווי
 מען האט אריינגעקאפט א ספר
 הורה אין הימל
 די אנטלאפענע טאקטער
 אדער עכסא איג אביגדור
 דער יודישער פירשט אדער
 דער פערדיטענער חתן א היס-
 טארישע ערצאהלונג
 דער משונענער חתן אדער א
 חתן א בעל תשובה
 דער דערטרונקענער אין טייד
 ווייפל א ווארשא
 דיא גאלדענע קרוין א וואונ-
 דערליכע ערצאהלונג
 דיא גליקליכע איינער אדער
 דאס דערקאנען זיך
 דער חסיד דאנער ברכו אדער
 דיא גיין טאג פסח
 תולדות רש"י בעשריבונג פון
 רש"י הקדוש
 דאקטאר קינעלמאן פון
 שטאדט'ל שאבאשעווקא
 דער גייער זינגער מיט זיין
 פאטערס ווי ער זינגט ב' מקדש
 דער גרויסער רויכער אלי
 מיט זעקס פינגער
 דער פאלשער אליהו הנביא
 מיט דעם אסח'ן רבי אברהם
 אבן עזרא
 גרוש שפניא א וואונדער שאנע
 געשיכטע פון דיא שפאנישע
 אינקוויזיציע
 רבי שלמה אפרים דאס
 לעבענסבעשריבונג פון בעל
 הקהר ספר עוללות אפרים אונ
 ב"י יקר
 אנטקראפטן אונ וויסען פון
 הערשעלע עסמערפאליער
 ספיקת פורים אדער דער
 צווייטער טהייל פון הערשעלע
 עסמערפאלער . נויא ער לערענט

אבאמט גמרא פון ספיקת פורים
 אונ פערמיטשט דאס טיט יעדער
 זאל דאס קאנען פערשטעהן .
 דערנאך זאגט ער אשטיקל
 הורה פון די סגלה . זינגט א שיען
 ליער אויף פורים אונ לייגט דיא
 סגלה פון די העלסטער נאוראנים
 זייע נאכאנעם אויף דעם וואר-
 שטער פראג אדער דאס בייכעל
 פון דראנג פון בעריהסטען
 ברחן משה שלישטיוו
 דער ביינער מארשעליק אין
 צוויי טהייל . איין אונ צוואנציג
 סאטירישע פאקס ליעדער פון
 יצחק יואל לינעצקי
 שירי זמרה דרייסיג שאנע
 הערליכע בראדער לידער .
 דער קרוכער מארשעליק מיט
 א בלינד אונ ווי ער בעווייגט
 חתן ב"ה אונ ווי דער מארשע-
 ליג זינגט זמירות שביעות צו
 נאכטס .
 נעגען ציוניזמוס אויכטיגע
 ציוניסטישע רעדע צום סוף
 איז צוגעגעבן ציוניסטישע
 ליעדער : התקנה (עוד דא
 אברהם הקנותני) (לשון חסד
 חיים חריש אויכעריעבונג) : דאס
 ליער פון אלף בית : ארץ
 אבות (שם כסופ ארזים) : דאס
 ווא די לעדער : על נהרות בבל :
 גם ציונה : ציון ציון :
 זייע ליעדער דריי ליעדער
 פון ישראל ציפערשטיין ברחן :
 דער דוסטיגער דלות : אל תירא
 עבדי יעקב : חיים שמואל דעם
 גבאי'עם
 בעריהסטע ליעדער דריי ליע-
 דער פון י . הערשענאחן : מן
 המצר : אדם וחוה : דער מאדערער
 רוצח .
 פערעליכע ליעדער דריי ליע-
 דער פון א . מענשענאחן : מנוחה
 ושמחה : על חטא : דער קורצער
 פרייטאג אדער משיפע מרייגע
 מיט דעם קונעל .
 שאנע ליעדער : פיער ליעדער
 פון יצחק יואל לינעצקי : אשח
 חיל : דער געוויסער מאי : א
 צושפיל צום מאי : דיא פאלשע
 אריסטאקראטיע .

לשונות מספרים שווארצא וואר ער יד' פיה סטור הספרים אל ספרים הספרים
 92

עס איז אַפּגעדרוקט און עס איז שוין דאָ צו פּערקויפּען

מדרש רבה מיט פרושים

אויף לשון קודש מיט עברי טייטש

אויף גאנץ תורה מיט חמש מגלות. די איבערזעצונג אויף עברי טייטש דורך

ר' יוסף מאיר יעבין ז"ל.

וואָס דער „תפארת ישראל“ און דער „מלבי"ם“ זכרונם לברכה האָבען איהם זייערע הסכמות געגעבען, איז אַ מייסטער-ווערק, מען האָט צוזאַמענגענומען דאָס בעסטע פון אַלע מפרשים אויף דעם „מדרש רבה“. מען האָט עס איבערזעצט אין אַ פיינטע שפראַך. עס איז העכסט נוצליך אפילו פאַר דעם גרעסטען למדן ווייל דער

מדרש רבה מיט עברי טייטש

איז אַ סאך בעסער ווי מיט

הונדערט פרושים.

דער „מדרש רבה“ מיט עברי טייטש איז אין 10 חלקים, אַלע צוזאַמען האַלטען 255 גרויסע דרוק-בויגען 4080 זייטען, פרייז אַלע 10 חלקים — — — — — 50 זלאָטעס, עס ווערט אויך פּערקויפט איינציגע חלקים, און איינציגע העפטען פרייז פון אַ חלק — — — — — 8 זלאָטעס, „ „ „ העפט (1 בויגען 16 זייטען) — — 50 גראַשען.

צו בעקומען ביי דעם אַרויסגעבער

ליב מאָרגענשטערן, בוכהאַנדלונג

וואַרשא, פראנצישקאַנער נומער 26.

Księgarnia LEJB MORGENSZTERN,
Warszawa, ulica Franciszkańska № 26.